

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1976

BRNO 1978

PŘEDBĚŽNÁ ZPRÁVA O 2. SEZÓNĚ V NECHVALÍNĚ

/okr. Hodonín /

Zdeněk Klanica, AÚ ČSAV Brno

Po široce pojatém terénním průzkumu v souvislosti s požadavky n.p. Agroprojekt se přikročilo 26.4.1976 k dokončení zachraňovacího výzkumu slovanského a laténského pohřebiště v trati Klenčí. Na výzkumu spolupracovala PhDr. E. Bučíková a technici P. Ondráček a A. Schovanec.

Hrobové jámy, jejichž obrysy byly stanoveny po skrývce horní vrstvy ornice buldozerem již v zimním období, byly na jaře fixovány a zaměřeny. Zároveň buldozer odkryl další půdorysy sídlištních objektů a hrobů.

Pozoruhodnou skupinu tvoří slovanské hroby velmožů s meči. Bojovník pohřbený v hrobě č. 124 byl vybaven kromě meče, dýky, sekyry a zavíracího nože ještě ostruhami, v ústech byly nalezeny 2 zlaté plíšky a na dně hrobové jámy stálo věderko se železným okutím. Hrob 126 obsahoval meč, dlouhé železné kopí, sekeru, dále ostruhu a věderko. V hrobě 125 ležel meč, zavírací nůž, nůžky a ostruhu.

Na pohřebišti bylo nalezeno několik zlatých a stříbrných náušnic. V dalších hrobech ze slovanského období se objevily ostruhy, sekyry a řada jiných nálezů. Celkový počet prozkoumaných hrobů na pohřebišti v Nechvalíně dosáhl 179. V tomto počtu jsou i pohřby, které řadíme do období laténského /129, 148, 149, 152 a další /. Skupina hrobů ve východní části pohřebiště neobsahovala žádné nálezy. Objev esovitě záušnice a bronzového prstenu v hrobě 135 i další hroby s esovitými záušnicemi /159, 166 / naznačují kontinuitu slovanského pohřebiště až do doby, kdy v Nechvalíně vznikají společensko-ekonomické podmínky, umožňující stavbu pozdně středověkého hrádku.

Vorläufiger Bericht über die 2. Saison in Nechvalín /Bez. Hodonín/. Nach einer breit aufgefassten Terrainuntersuchung im Zusammenhang mit den Anforderungen des VEB Agroprojekt trat man am 26.4.1976 zur Beendigung der Rettungsgrabung des slawischen und latenezeitlichen Gräberfeldes in der Flur Klenčí heran. An der Grabung nahmen PhDr. E. Bučíková und die Techniker P. Ondráček und A. Schovanec teil.

Eine bemerkenswerte Gruppe bildeten in dieser Saison slawische Fürstengräber mit Schwertern. Der in Grab 124 bestattete Krieger war ausser einem Schwert, Dolch, Axt und Klappmesser noch mit Sporen ausgestattet und im Munde hatte er zwei kleine goldene Blechstücke; am Boden der Grabgrube stand ein Eimer mit Eisenbeschlag. Grab 126 enthielt ein Schwert, eine lange eiserne Lanze, eine Axt, ferner Sporen und einen Eimer. In Grab 125 lag ein Schwert, ein Klappmesser, eine Schere und Sporen.

Auf dem Gräberfeld fand man einige goldene und silberne Ohrgehänge. In den weiteren Gräbern aus dem slawischen Zeitabschnitt kamen Sporen, Äxte und eine Reihe anderer Funde vor. Die Gesamtzahl der untersuchten Gräber auf dem Gräberfeld in Nechvalín erreichte 179. In dieser Zahl sind auch Bestattungen, die wir in den latenezeitlichen Abschnitt reihen /129, 148, 149, 152 und weitere /. Die Grabgruppe im östlichen Teil des Gräberfeldes enthielt keine Funde. Die Entdeckung eines S-förmigen Schläfenringes und eines bronzernen Fingerringes in Grab 135 sowie weitere Gräber mit S-förmigen Schläfenringen /159, 166 / deuten die Kontinuität des slawischen Gräberfeldes bis in die Zeit an, als in Nechvalín gesellschaftlich-ökonomische Bedingungen entstehen, die den Bau der spätmittelalterlichen Motte ermöglichten.

PŘEDBĚŽNÁ ZPRÁVA O 2. SEZÓNĚ VÝZKUMU V MUTĚNÍČICÍCH

/okr. Hodonín /

Zdeněk Klanica, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 33, 34 /

V rámci studia širšího zázemí velkomoravského centra v Mikulčicích pokračoval v době od 21.IV. do 5.X. 1976 výzkum pravěkého a raně středověkého sídliště, vzdáleného devět kilometrů vzdušnou čarou od knížecího hradu mikulčické aglomerace. Sídlíště leží na pravém břehu řeky Kyjovky, v trati Zbrod v katastru obce Mutěnice. Během dvou sezon výzkumu v Mutěnicích byla prozkoumána plocha 3 500 m² a nalezeno více než 100 sídlištních objektů. Při výzkumu spolupracovali technici O. Marek a J. Marková.

V návaznosti na plochy, odkryté v roce 1975 se po skrytí dvacetcentimetrové vrstvy pomocí buldozeru překročilo k odstranění zbývající 20 až 25 cm silné vrstvy omíčky nad podloží. Na nejstarší poměrně nevyrazné osídlení lidu s kulturou zvoncovitých pohárů navazuje na tomto místě sídlisté laténské. K posledně jmenovanému obloží lze zařadit zemnice, označené jako objekty 79, 81, 100, 101. S laténskou fází sídlisté souvisí i dva kostrové hroby, nalezené v bezprostřední blízkosti chat.

Nejstarší fáze slovanského osídlení je často zastoupena nevelkými zásobnicovými jámami, které obsahují poměrně málo materiálu. U některých je jejich časové zařazení z těchto důvodů značně ztíženo. Zajímavý obsah přinesla jáma č. 108, umístěná mezi zemnicemi 96 a 92. Byl zde nalezen oboustranný kostěný hřeben, který se často vyskytuje v hrobových celcích prvé poloviny 6. stol. v Podunají. Uvedený předmět doprovázela ve výplni obj. 108 nezdobená časně slovanská keramika. Bohaté nálezové celky s časně slovanskou keramikou byly získány také z jam č. 74, 90, 97, 108 a dalších. Do podloží zahloubená obydlí kvadratického půdorysu s pecí umístěnou v rohu, obsahující nezdobenou časně slovanskou keramikou představují objekty 80, 84, 92 a 96. V obj. 80 nás v nálezoovém materiálu zaujal korálek a zlomek nádoby, která velmi silně připomíná keramiku, jakou známe z kostrových hrobů například v Holáskách. Ve stejném objektu byl i střep s kolkovanou výzdobou. Zlomek kostěného hřebínku pochází ze zahloubeného obydlí č. 84. Jedním z nejvýznamnějších nálezů je obydlí č. 92, kde byly objeveny doklady místní výroby kostěných předmětů v podobě rozpracovaných kostí, polotovárů a částí kostěných ozdob, doprovázené nezdobenou časně slovanskou keramikou starobylých tvarů. Je to jeden z prvních dokladů specialisované výroby v prostředí nejstarší slovanské kultury.

Vedle chat zahloubených do podloží jsou v nejstarší fázi slovanského osídlení v Mutěnicích zastoupeny i objekty nezahloubené, nadpodložní. V kulturní vrstvě se v některých případech vylučují výrazně tmavším zbarvením. Taková je i vrstva nadpodložního objektu č. 75 se zbytky kamenné konstrukce ohniště, bohatě prostoupená nezdobenou časně slovanskou keramikou starobylých časně slovanských tvarů. Podobným případem je obj. 95, pozoruhodný tím, že zde byla spolu s nezdobenou časně slovanskou keramikou a se zlomkem ploché misky nalezena bronzová přezka "byzantského" tvaru. Obdoby k tomuto zajímavému nálezu najdeme v řeckém Korintu. Přesné datování je zatím obtížné, předběžně lze hovořit o počátku 7. století.

Vedle časně slovanských objektů s nezdobenou keramikou můžeme z výzkumné sezony r. 1976 uvést i objekty se starobylou keramikou zdobenou vlnicemi, rytými do povrchu nikoliv rotující, ale stojící nádoby. Sem patří objekty 66, 67, 93, hluboké jámy kruhového půdorysu a kotlovitého či hruskovitého průřezu. Materiál z uvedených objektů má některé společné rysy a nálezy, které známe z nejstarších vrstev mikulčického hradiska.

Velkomoravské vrstvě v Mikulčicích odpovídají nálezy ze skupiny mutěnických objektů, ve které jsou zastoupeny kromě jam převážně odpadového typu /obj. 69, 87, 88, 89 / i zemnice č. 72, 82 a 91. Výrazný materiál přinesl zejména obj. 72. Mimo keramiku s ostře profilovanými okraji, opatřenými žlábkou pro pokličku, byly zde nalezeny tři ostruhy s ploténkami. Uvedený materiál pochází ze zbytků obydlí o rozměrech 3 x 4 m, zahloubeného do podloží 60 cm, s dnem 115 cm pod úroveň dnešního povrchu. Chata měla kamennou pec v severovýchodním rohu a po jednom kůlu uprostřed dvou kratších stěn. Sídlíšní objekty tohoto typu dosud neznáme na hradisku v Mikulčicích, kde převládají nadzemní obydlí. Nálezy ostruh v uvedeném objektu jsou příspěvkem pro další posuzování sociálně-ekonomického charakteru velkomoravské společnosti.

Vorläufiger Bericht über die 2. Grabungssaison in Mutěnice /Bez. Hodonín/. Im Rahmen des Studiums des breiteren Hinterlandes des grossmährischen Zentrums in Mikulčice setzte in der Zeit vom 21. IV. bis 5. X. 1976 die Grabung der prähistorischen und frühmittelalterlichen Siedlung im Kataster der Gemeinde Mutěnice am rechten Ufer des Flusses Kyjovka, in einer Entfernung von neun Kilometer in Luftlinie von der Fürstenburg der Mikulčiger Agglomeration, fort. Im Laufe von zwei Saisonen in Mutěnice wurde eine Fläche von 3 500 m² mit mehr als hundert Objekten untersucht. An der Grabung nahmen die Techniker O. Marek und J. Marková teil.

An die älteste verhältnismässig unausdrucksvolle Besiedlung der Glockenbecherkultur knüpft an dieser Stelle eine latènezeitliche Siedlung an. Zum letztgenannten Zeitabschnitt kann man die Erdhütten einreihen, die als 79, 81, 100, 101 bezeichnet sind. Mit der latènezeitlichen Siedlungsphase hängen auch zwei Skelettgräber zusammen, die in unmittelbarer Nähe der Hütten gefunden wurden.

Die älteste Phase der slawischen Besiedlung ist häufig durch kleinere Vorratsgruben vertreten, die verhältnismässig wenig Material enthielten. Einen interessanten Inhalt brachte Grube Nr. 108, zwischen den Erdhütten 96 und 92 angebracht. Hier fand man einen zweiseitigen beinernen Kamm, der häufig in den Grabkomplexen der ersten Hälfte des 6. Jahrhunderts im Donauraum vorkommt. Den angeführten Gegenstand begleitete in der Ausfüllung des Objektes 108 unverzierte slawische Keramik. Reiche Fundkomplexe mit frühslawischer Keramik wurden auch aus den Gruben Nr. 74, 90, 97, 108 usw. gewonnen. Die in das Liegende eingetieften Wohnbauten von quadratischem Grundriss mit einem in der Ecke angebrachten Herd, die unverzierte frühslawische Keramik enthielten, stellen Objekte 80, 84, 92 und 96 vor. In Objekt 80 nahm in dem gefundenen Material eine Perle und ein Gefässbruchstück unser Interesse ein, das sehr stark an Keramik erinnert, wie wir sie aus Skelettgräbern zum Beispiel in Holásky kennen. In demselben Objekt war auch ein Scherben mit Stempelverzierung. Das Bruchstück eines beinernen Kamms stammt aus dem eingetieften Wohnbau Nr. 84. Einer der bedeutendsten ist Wohnbau Nr. 92, wo man Belege einer lokalen Produktion von beinernen Gegenständen in Form vorgearbeiteter Knochen, Halbfabrikaten und

Teilen von beinernen Zieraten fand, begleitet von unverzierter frühslawischer Keramik altertümlicher Formen. Neben den in das Liegende eingetieften Hütten sind in der ältesten Phase der slawischen Besiedlung in Mutěnice auch nicht eingetieft oberirdische Objekte vertreten. Es ist dies zum Beispiel die dunkle Schicht des oberirdischen Objektes Nr. 75 mit Resten einer Steinkonstruktion der Feuerstelle, reich mit unverzierter Keramik von altertümlichen frühslawischen Formen durchsetzt. Ein ähnlicher Fall ist Objekt 95, bemerkenswert dadurch, dass hier gemeinsam mit unverzierter frühslawischer Keramik und dem Bruchstück einer flachen Schüssel, eine bronzene Spange von "byzantinischer" Form gefunden wurde. Analogien zu diesem interessanten Fund finden wir im griechischen Korinth. Eine genaue Datierung ist bisher schwierig, vorläufig kann man von dem Beginn des 7. Jahrhunderts sprechen.

Ausser den frühslawischen Objekten mit unverzierter Keramik können wir aus der Grabungssaison des Jahres 1976 auch Objekte mit altertümlicher Keramik anführen, mit Wellenlinien verziert, die in die Oberfläche eines stehenden, also nicht rotierenden Gefässes geritzt sind. Hierher gehören Objekte 66, 67, 93. Es handelt sich um tiefe Gruben von kreisförmigem Grundriss und kessel- oder birnenförmigem Querschnitt. Das Material aus den angeführten Objekten hat einige gemeinsame Züge mit Funden, die wir aus den ältesten Schichten des Mikulčicer Burgwalles kennen.

Der grossmährischen Schicht in Mikulčice entsprechen Funde aus der Gruppe von Mutěnicer Objekten, in denen ausser Gruben /Obj. 69, 87, 88, 89 / überwiegend von Abfalltypen, auch die Erdhütten Nr. 72, 82 und 91 vertreten sind. Ein markantes Material brachte besonders Objekt 72. Ausser Drehscheibenkeramik mit scharf profilierten Rändern, mit Rillen für den Topfdeckel versehen, wurden hier drei Sporen mit Nietplatten gefunden. Das angeführte Material stammt aus Überresten einer Hütte im Ausmasse von 3 x 4 m, in das Liegende 60 cm eingetieft, mit dem Boden 115 cm unter dem Niveau der heutigen Oberfläche. Der steinerne Herd war in der Hütte in der nordöstlichen Ecke angebracht, in der Mitte der beiden kürzeren Wände war je ein Pfosten. Siedlungsobjekte dieses Types kennen wir bisher auf dem Burgwall in Mikulčice nicht, wo oberirdische Wohnbauten überwiegen.

SÍDLIŠTNÍ OBJEKT S ČASNĚ SLOVANSKOU KERAMIKOU V MUŠOVĚ

/okr. Břeclav /

Zdeněk Klanička, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 35 /

V rámci rozsáhlých akcí, prováděných v souvislosti se stavbou Novomlýnské vodní nádrže, byl uskutečněn výzkum na návrší, které se zvedá z inundačního území severně od obce Mušov, v trati zvané Betlém. Na výzkumu se podíleli technici P. Ondráček a L. Rozbroj. -

Při bagrování štěrkopísku byl částečně narušen sídlištní objekt téměř čtvercového půdorysu o zachovaných stranách 300 x 240 cm. Vyrýsoval se tmavým zásypem ve světle hnědém štěrkopískovém podloží. Dno objektu bylo ve východní části 60 až 70 cm pod povrchem, západní část v místech předpokládaného rohu chaty jen 45 cm. V jihovýchodním rohu se narazilo na nakupeninu střepů a zvířecích kostí, zbytky ohniště nebyly zjištěny.

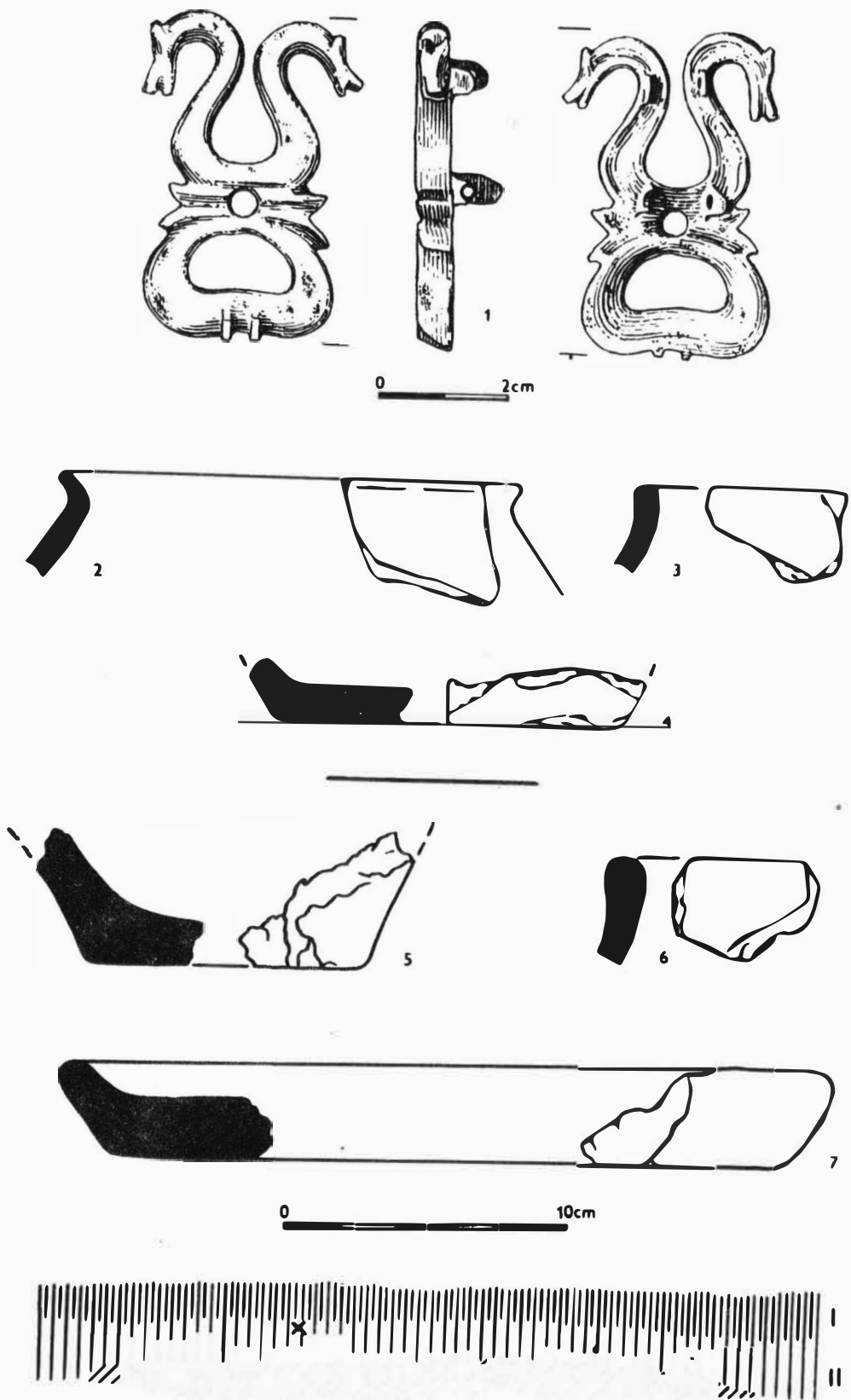
Nalezená keramika je hrubá, slabě vypálená, s množstvím ostřiva v mase. Větší část tvoří nezdobené nádoby, pouze dva střepy jsou s výzdobou. Jde výhradně o jednoduché profilace, dna jsou masivní. Kromě keramiky byly nalezeny přepálené ohlazené kameny a zvířecí kosti.

Nález sídlištního objektu s časně slovanskou keramikou, kterou lze datovat do 6. až 7. stol. má v Mušově svůj význam. Svědčí o starobylosti slovanského osídlení v této pohraniční oblasti. Vzhledem k důležitosti lokality se dalšího výzkumu na tomto místě ujala PhDr. Zora Trnáčková, ČSC.

Siedlungsobjekt mit frühslawischer Keramik in Mušov /Bez. Břeclav/. Beim Schottersandbaggern wurde teilweise ein Siedlungsobjekt von fast viereckigem Grundriss gestört, die erhaltenen Seiten betragen 300 x 240 cm. Es hob sich durch eine dunkle Aufschüttung in dem hellbraunen schottersandigen Liegenden ab. Der Boden des Objektes war im Ostteil 60 bis 70 cm unter der Oberfläche, der Westteil an der Stelle der vorausgesetzten Hüttenecke nur 45 cm. In der südöstlichen Ecke stiess man auf eine Scherben- und Tierknochenanhäufung, Reste einer Feuerstelle wurden nicht festgestellt.

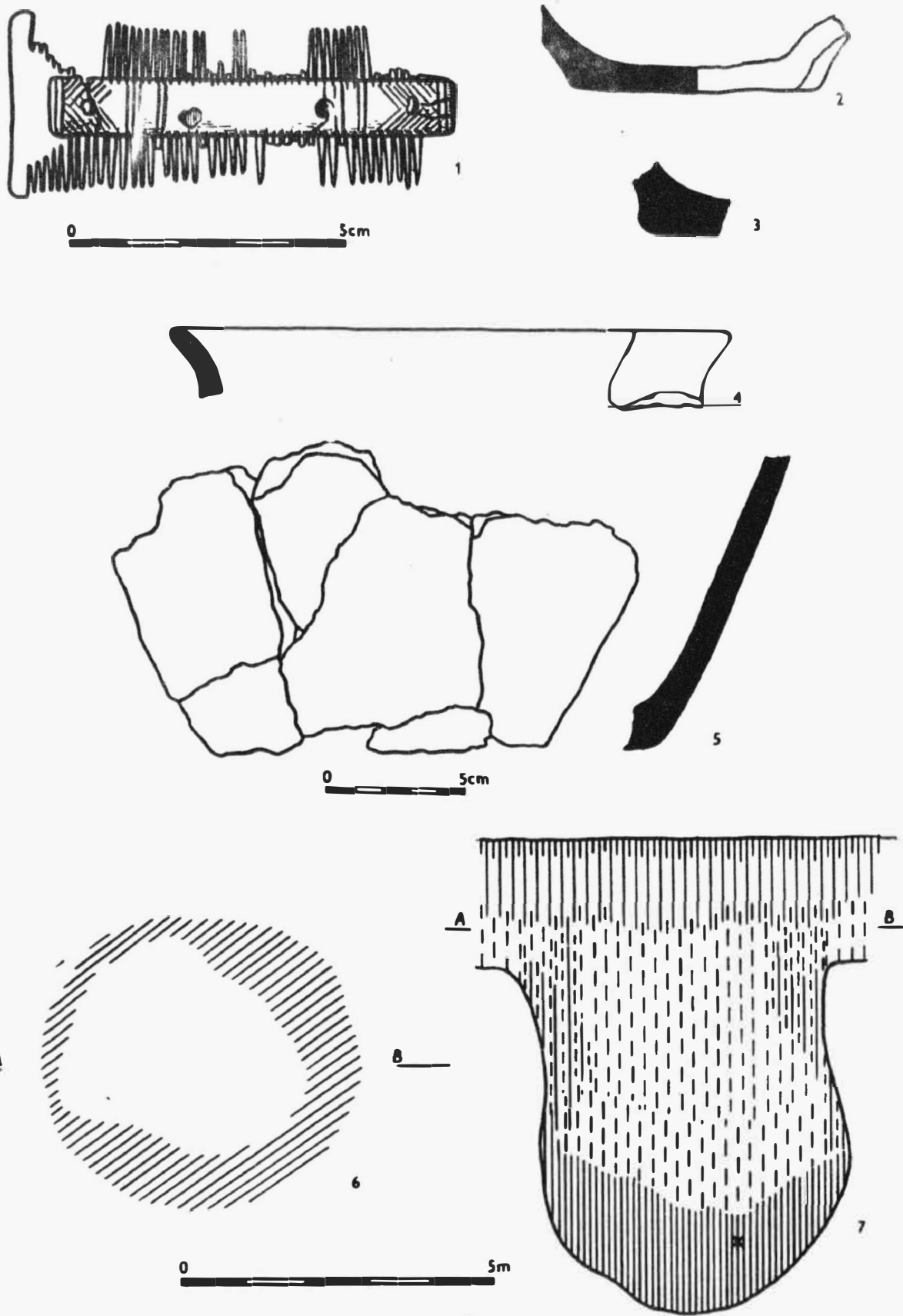
Die gefundene Keramik ist grob, schwach gebrannt, mit einer Menge von Quarzbeimischung in der Masse. Den grösseren Teil bildet unverziertes Geschirr, nur zwei Scherben haben eine Verzierung. Es handelt sich ausschliesslich um einfache Profilierungen, die Böden sind massiv. Ausser Keramik fand man durchglühte geglättete Steine und Tierknochen.

Den Fund des Siedlungsobjektes mit frühslawischer Keramik kann man in das 6. bis 7. Jahrhundert datieren.

Obr. 33

Mutěnice /okr. Hodonín / . Místo nálezu bronzové přezky /1 / označeno na profilu /dole / křížkem. I ornice; II edá hlinitá vrstva; III zbytky nadpodložního objektu. 2-4 keramika z vrstvy II; 5-7 keramika z vrstvy III. - Fundort einer bronzenen Schnalle /1 / auf dem Profil /unten / mit einem Kreuz bezeichnet. I Ackerkrume; II graue erdige Schicht; III Überreste eines oberirdischen Objektes. 2-4 Keramik aus der Schicht II; 5-7 Keramik aus Schicht III.

Obr. 34

Mutěnice /okr. Hodonín / .Objekt 108 s nálezy. Křížkem označeno místo objevu hřebene. - Objekt 108 mit Funden. Die Fundstelle des Kammes mit Kreuz bezeichnet.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1976.

- Vydává : Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor : Akademik Josef Poulík
Redaktoři : Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhovský
Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby : doc. dr. B. Klíma, A. Životská
Na titulním listě : Bronzová přezka ze slovanského sídliště v Mutěnicích
Tisk : Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Guttwaldov, provoz 34 -
Kyjov
Evidenční číslo : ÚVTEI-73332
Vydáno jako rukopis - 450 kusů - neprodejné